

Władysław Graf

OSTRESZÓW
SEMINARIUM NAUCZYCIELSKIE

WSTĘP

Władysław Graf

OSTRZESZÓW
SEMINARIUM NAUCZYCIELSKIE

ZRÓDŁA I MATERIAŁY

- Sprawozdanie z działalności Państwowego Seminarium Ewangelickiego w Ostrzeszowie /woj.pozn./ za czas od r.szk.1920/21 do r.szk.1926/27. Z prywatnego archiwum p.Stanisława Kempy
- Praca magisterska p.Krzysztofa Kanteckiego pt."Organizacja kształcenia nauczycieli śpiewu i muzyki w Państwowym Seminarium Nauczycielskim Ewangelickim w Ostrzeszowie w latach 1925-30". 1983 Muzeum Regionalne w Ostrzeszowie
- "Dzieje Ostrzeszowa" praca zbiorowa pod redakcją Stanisława Nawrockiego 1990
- Henryk Więcek "70 lat harcerstwa ostrzeszowskiego" Część I - okres od 1912 do 1949 r. 1984
- Wywiad z p.Stanisławem Kempą
- Archiwalia p.Stanisława Kempy
- Archiwalia Władysława Grafa

OKŁADKA

Władysław Graf

WYDAWCA

Ostrzeszowskie Centrum Kultury
w Ostrzeszowie

WSTĘP

Ostrzeszów od zarania swoich dziejów wykazywał dążność do stałego podnoszenia oświaty mieszkańców. Kiedy jeszcze nie posiadał własnych szkół, utrzymywał związki z Krakowem, najpierw z Uniwersytetem Krakowskim, następnie z kościołem krakowskim. Jan Krukowski z Krakowa w swojej studyjnej pracy "Ostrzeszowianie odbiorcami i twórcami oświaty i kultury umysłowej I Rzeczypospolitej" wykazał, że w latach 1432-1777 studenci z Ostrzeszowa immartykulowani w Uniwersytecie Krakowskim stanowili liczbę 17 osób. Otrzymali promocje bakałarskie, magisterskie, a niektórzy z nich doktoryzowali się we Włoszech i byli wykładowcami na wyższych uczelniach.

W XVI wieku istniała już w Ostrzeszowie szkoła parafialna w pobliżu kościoła farnego na ziemi proboszczowskiej.

W okresie zaboru pruskiego istniały szkoły ludowe, oddzielne dla katolików, ewangelików i żydów. Funkcjonowały zatem trzy szkoły odpowiadające trzem wyznanom religijnym w mieście. W 1870 roku - 306 dzieci uczęszczało do szkoły katolickiej, 58 do ewangelickiej oraz 73 do żydowskiej.

Oprócz tych szkół były jeszcze inne szkoły : przemysłowa, doksztalcająca, niedzielna, szkoła dla dziewcząt oraz szkoła przygotowująca do niższych klas gimnazjum.

Od 1911 roku miasto powołało średnią szkołę koedukacyjną Miejskie Gimnazjum im. Kazimierza Wielkiego

Po odzyskaniu Niepodległości z początkiem roku szkolnego 1920/21 powstała w mieście Państwowa Preparatoria Ewangelicka, będąca zapoczątkowaniem od 20 października 1921 roku -

PAŃSTWOWEGO SEMINARIUM NAUCZYCIELSKIEGO W OSTRZESZOWIE, dla południowych powiatów Wielkopolski : ostrowskiego, odolanowskiego, ostrzeszowskiego i kępińskiego.

Wydarzenie to godne szerszego opisania było w dotychczasowych zapisach drukowanych i publikowanych potraktowane fragmentarycznie i bez wyczerpania całości tematu. Z tych względów w niniejszym zeszycie pragnę przybliżyć czytelnikom historię tej wielce zasłużonej dla Ostrzeszowa placówki oświatowej, dziś już przez mieszkańców prawie zapomnianej.

Autor

Preparatora :

Szkoła przygotowująca do zawodu nauczycielskiego w pierwszych latach po odzyskaniu Niepodległości dla uczniów, którzy nie mieli ukończonych 7 klas szkoły.

HISTORIA SZKOŁY

Sytuacja polityczna po pierwszej wojnie światowej w południowo-zachodnich powiatach Wielkopolski zdecydowała o powołaniu Seminarium Nauczycielskiego. W powiatach : ostrowskiego, odolanowskiego, ostrzeszowskiego i kępińskiego zamieszkiwanych licznie przez Niemców przez zaborcę ewangelików, należało przywrócić im poczucie polskiej przynależności, szczególnie dzieciom w wieku szkolnym, powierzając naukę nauczycielom Polakom wyznania ewangelickiego.

Drugim względem potrzeby uruchomienia polskiego ewangelickiego seminarium nauczycielskiego, był znaczny brak nauczycieli szczególnie po wioskach na t.zw. Kresach Zachodnich, bowiem większość nauczycieli niemieckich wyemigrowała do Niemiec, których brak należało uzupełnić celem repolonizowania ludności ewangelickiej. Dotyczyło to przede wszystkim powiatu ostrzeszowskiego, najliczniej w porównaniu z innymi, zaludnionego przez ewangelików. Dlatego też Ostrzeszów w czasie niewoli zaborcy uczynił ośrodkiem wyrafinowanej germanizacji ewangelików narodowości polskiej, a po odzyskaniu Niepodległości wyłoniła się potrzeba naprawienia tego, co obca przemoc zepsuła. Należało więc licznym rzeszom polskich ewangelików przywrócić stłumione w nich przez rząd pruski poczucie narodowe, powierzyć ich dzieci uświadomionym nauczycielom Polakom tego samego wyznania, dać możliwość młodej generacji przygotowania się do stanu nauczycielskiego.

Decyzją Komisji dla Spraw Wyznań Religijnych i Szkolnych byłej Dzielnicy Pruskiej - z początkiem roku szkolnego 1920/21 powołano w mieście Ostrzeszowie "Państwową Preparandę Ewangelicką", która była zapoczątkowaniem przyszłego Seminarium Nauczycielskiego, wzorowaną na programie kształcenia nauczycieli obowiązującym jeszcze w państwie pruskim. Kierownictwo preparandy objął Jerzy Ożana, były nauczyciel w Ligocie na Śląsku Cieszyńskim, który przybył do Ostrzeszowa po przebyciu wojny i udziale w akcji plebiscytowej na Śląsku, doskonały organizator, gorliwy Polak wyznania ewangelickiego. Zadanie jakiego się podjął, było trudne. Brak budynku na uczelnię i internatu pomógł rozwiązać Magistrat miasta. Zrozumiewszy doniosłość sprawy, odstąpił na ten cel dom zwany "starą sądownią" przy ul. Krakowskiej pod nr. 95.

Wpisy do szkoły dały rezultat bardzo niepomyślny. Chłopców wyznania ewangelickiego dla których zakład był przeznaczony, zgłosiło się zaledwie sześciu. Jak się okazało, fakt ten pozostał w bezpośrednim związku braku zaufania ze strony miejscowej ludności polsko-ewangelickiej, tak do intencji nowo zorganizowanej szkoły, oraz przekonania do trwałości młodego państwa polskiego. Wobec takiej sytuacji władze szkolne w Poznaniu, ulegając życzeniom rodziców katolickiego wyznania, wyraziły zgodę na przyjmowanie do szkoły katolików w liczbie określonej ilością wolnych miejsc nie zajętych przez uczniów wyznania ewangelickiego. Przyjęto wtedy 20 uczniów i dnia 5 listopada 1920 roku rozpoczęto naukę w pierwszej i jedynej wówczas klasie. Razem liczyła ona 26 uczniów preparandy. Od początku tej uczelni a późniejszego seminarium nauczycielskiego, ta placówka oświatowa zatrzymała charakter z nazwy ewangelicka, a faktycznie wielowyznaniowa.

Ze względu na znaczną przewagę liczebną miejscowych ewangelików polskiej narodowości nad ich współwyznawcami Niemcami, wprowadzono polski język nauczania.

Nauki poszczególnych przedmiotów łącznie z religią ewangelicką udzielał w preparandzie jej kierownik Jerzy Ożana. Nauczania religii rzymsko-katolickiej podjął się ks. Kaczmarek, ucząc także geografii i historii. Z powyższej informacji wynika, że w Państwowym Preparandzie Ewangelickim w Ostrzeszowie w roku szkolnym 1920/21 uczyło dwóch nauczycieli.

Pod koniec 1921 roku szkołę wizytował radca Prauziński z Poznania. Dodatni wynik tej lustracji zdecydował, że władze szkolne podjęły decyzję o przemianowaniu z dniem 1 września tegoż roku dotychczasową preparandę na seminarium z nazwą: Państwowe Seminarium Ewangelickie w Ostrzeszowie. Uroczyste otwarcie seminarium nastąpiło dnia 20 października 1921 roku przy współudziale delegata władzy szkolnej z Poznania radcy Prauzińskiego, miejscowego burmistrza inż. Tabulskiego, inspektora szkolnego Stanisława Hęćki, ks. radcy Michała Perlińskiego oraz pastora Landa.

Rozpoczęcie działalności seminarium, to borykanie się z trudnościami. Brak własnego budynku szkolnego, internatu i wyposażenia szkoły utrudniały pracę nowego dyrektora Karola Benszela, nauczycieli, jak również uczniów.

W miarę rozwoju zakładu "stara sądownia" stawała się za ciasna dla zwiększającej się liczby klas i pomieszczenia internatu. Wyjście z kłopotliwej sytuacji ułatwił inspektor szkolny Stanisław Hęćka, który za zgodą swojej władzy przełożonej odstąpił dwie izby szkolne w ewangelickiej szkole powszechnej przy ul. Zamkowej. Znalazły w nich pomieszczenie dwa kursy seminaryjne I i II, a dla kursu III udało się dyrekcji seminarium uzyskać salę w miejskim gimnazjum.

Niepomyślne warunki w jakich zakład się rozwijał, to również brak dostatecznego wyposażenia. Część inwentarza szkolnego przejęto z dawnej preparandy niemieckiej w Bojanowie w stanie mocno zniszczonym. Część uzupełniono z funduszków rządowych i częściowo z opłat uczniowskich.

Przyjmowani uczniowie do zakładu w pierwszych latach istnienia, wykazywali brak wymaganego przygotowania. Jednak coraz liczniej zgłaszali się do nauki zawodu nauczycielskiego. Byli to przeważnie synowie rolników z powiatu ostrzeszowskiego i dalszych okolic. Przy egzaminach wstępnych wykazywali znaczne braki szczególnie w mowie językiem polskim. Zgłaszający się wychowankowie katolickich i ewangelickich szkół powszechnych z wiosek, najczęściej jedno lub dwuklasowych, z których wynieśli zasób wiedzy, dający usprawiedliwić się następstwami wojny światowej i stanem polskiego szkolnictwa w czasie zaboru pruskiego.

Okoliczni rolnicy wskutek niskiej wartości posiadanych przez nich gruntów byli ubodzy. Władze szkolne umożliwiały ich synom naukę w seminarium i pobyt w internacie poprzez system udzielania im stypendiów. Taką pomoc najczęściej stosowano wobec uczniów ewangelików-Poleków.

Seminarium rozwijało się nadal. Pierwszy egzamin dojrzałości w roku szkolnym 1924/25 potwierdził wysiłki dyrektora K. Banzela i grono pedagogiczne. Na 31 dopuszczonych do egzaminu uczniów, 31 otrzymało świadectwo dojrzałości. W roku szkolnym 1926/27 przeciętny poziom naukowy uczniów V kursu był jeszcze wyższy od lat poprzednich. Wśród 38 uczniów tego kursu wszyscy zdali egzamin dojrzałości i dodać należy, że nie brak było osób wybitnie uzdolnionych wybiegających poza przeciętną normę.

Władze oświatowe wykorzystując sprawdzone doświadczenia organizacyjne dyrektora K. Banzela, przeniosły go z dniem 1.09.1925

na równorzędne stanowisko do Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Mławie. Wówczas kierownictwo szkoły w Ostrzeszowie powierzyły na czas przejściowy Kazimierzowi Biczysce, który do 1.09.1924 roku był kierownikiem Państwowej Freparandy Nauczycielskiej w Wolsztynie. W następnym roku szkolnym 1926/27 kierownictwo Seminarium przejął Norbert Nowak.

Dwuwyznaniowy charakter seminarium wymagał obsady katechetów obu wyznań. Wytworzone przez czas niewoli stosunki lokalne szkół wyznaniowych w procesie germanizacji i wynikię stąd następstwa narzucały katechetom obu wyznań tolerancji religijnej w szkole i zgodnego współżycia mieszanej wyznaniowo młodzieży i grona pedagogicznego. Nauki religii katolickiej do końca roku szkolnego 1921/22 uczył ks. Kaczmarek. Po nim ks. Jezierski, a gdy ten z początkiem roku szkolnego 1924/25 przeniesiony został w drodze służbowej do Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Rogoźnie, wtedy władze oświatowe mianowały z dniem 1.09.1925 roku na katechetę ks. dr Stanisława Skazińskiego.

Wobec uczniów wyznania ewangelickiego, po Jerzym Ożanie obowiązki katechety przejął dyrektor seminarium ewangelicki ks. Karol Benszel, do czasu jego odejścia z Ostrzeszowa z końcem roku szkolnego 1924/25. Wówczas z powodu braku odpowiedniej osoby do pełnienia obowiązków katechety ewangelickiego, uczniowie ewangeliccy byli pozbawieni nauki religii do 1.03.1926 roku. Z tym dniem Kuratorium Szkolne w Poznaniu na czas przejściowy naukę przedmiotu religii ewangelickiej powierzyło superintendentowi ks. Klawitherowi z Kępna, a z początkiem roku szkolnego 1926/27 ks. ewang. Oswaldowi Tycowi, obsolwentowi wydziału teologii ewangelickiej przy uniwersytecie warszawskim.

Kierownictwo seminarium i grono nauczycielskie stale dążyło do wytworzenia korzystnego stosunku seminarium z miejscowym społeczeństwem. Sposobność do tego dyktowały obchody świąt narodowych, szczególnie święta 3-go Maja. Wtedy seminarium przygotowywało popisy uczniów w zakresie sprawności fizycznej, koncerty muzyczno-wokalne oraz występy sceniczne. W dniu 3-Maja 1925 roku zespół amatorski seminarzystów odegrał obraz ludowy "Kościuszkę pod Racławicami" Anczyca. W dniu 3-go Maja 1926 roku "Zemstę" A. Fredry.

Dzięki tym i jeszcze wielu innym uroczystościom obchodzonym przez seminarium, zacieśniał się kontakt z życiem miejscowego społeczeństwa.

czeństwa, w którym coraz więcej wzrastało zaufanie i uznanie dla seminarium.

Poziom nauczania i uznanie władz oświatowych dla ostrzeszowskiego seminarium zdecydowały, że Kuratorium Okręgu Szkolnego w Poznaniu urządziło w 1924 roku przy tej szkole kurs dokształcający dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych z grupy fizyko-matematycznej jako kurs wstępny, by w następnym roku zorganizować taki sam kurs jako końcowy, który pod przewodnictwem radcy Prauzińskiego został zakończony egzaminem dojrzałości.

Dla ścisłości tematu należy podać jeszcze jeden fakt z osiągnięć ostrzeszowskiego seminarium. Otóż uczniowie przyjmowani do szkoły wykazywali niedostateczne przygotowanie, mimo widocznego upowszechnienia w kraju typu 7-klasowej szkoły. Wynikała stąd konieczność poświęcenia długiego czasu na wypełnienie luk w ich wykształceniu w celu uzyskania takiego poziomu, od którego winna zaczynać się nauka na pierwszym kursie seminarium nauczycielskiego.

Stosunek miejscowego społeczeństwa do seminarium był bardzo pozytywny. Obok uznania dla tych, co "przed narodem mają nieść oświaty kaganiec", seminarium było nośnikiem kultury i nauki wobec życia miejscowego społeczeństwa. Kwestia ta na terenach kresowych była szczególnie wagi po ustąpieniu zaborców.

Jak w trudnej sytuacji społeczno-politycznej po zaborze pruskim i germanizacji społeczeństwa do czasu odzyskania Niepodległości pracowało i istniało seminarium nauczycielskie w Ostrzeszowie - wyjaśni treść z sprawozdania z jego działalności do 1927 roku, poniżej podana :

"Atoli zestawienie "Polak-ewangelik" miało tu w chwili założenia semin. w Ostrzeszowie znaczenie tylko teoretyczne. W rzeczywistości bowiem ogół tutejszych ewangelików pochodzenia rdzennie polskiego, czego dowodem nazwisko i zupełna u starej zwłaszcza generacji nieznamość niemieckiej mowy, nie przyznawał się do polskości, gorzej : był wobec niej usposobiony wręcz nienawistnie. Że jego polskie pochodzenie nie ulegało wątpliwości, dowodziły również raporty, przedkładane co pewien czas władzy prowincjonalnej przez dawnych nauczycieli Niemców, którzy chcąc otrzymać za pracę germanizacyjną dodatki kresowe, rejestrowali - tym razem zgodnie z prawdą

tubylców ewangelików, zamieszkujących poszczególne gminy szkolne jako Polaków. Ale Polacy ci stopniowo wyrzekali się swej narodowości. Wina to zaboru. Kościół ewangelicki i szkoła ewangelicka stały się głównymi narzędziami germanizacji. Pastor i nauczyciel niemiecki podali sobie ręce i wspólnymi siłami, popierani przez rząd zaborczy, jeden z ambony, drugi w izbie szkolnej zaczęli wpajać w lud polsko-ewangelicki przekonanie, że być ewangelikiem znaczy być Niemcem. Posługując się nadto mnóstwem wyrafinowanych środków - doprowadzili wkońcu ofiary swych zakusów do tego, że uwierzyły, iż ewangelik a Niemiec to pojęcia jednoznaczne. W roku 1920 tutejsi Polacy-ewangelicy gdy ich pytano o narodowość, odpowiadali z głębokim przekonaniem: "My som Niemcy", a młodsza ich generacja zapomniała stopniowo mowę swych rodziców i zaczęła się jej wstydzić.

Nic też dziwnego, że mieszkańcy ci wobec seminarium w początkach jego istnienia zajęli stanowisko nieprzyjazne. Różne były tego przyczyny. Oto po ustąpieniu zaborców nie ustała bynajmniej ich "opieka" nad tutejszymi ewangelikami. Za pomocą specjalnej organizacji tzw. "Deutschtumsbundu", oraz innemi drogami bieżącymi ich Niemcy dalej, zapewniając o nietrwałości Państwa Polskiego, powrocie przedwojennego stanu rzeczy i niebezpiecznych zamysłach tak seminarium ostrzeszowskiego, jak i wszystkich tych nauczycieli przybyszów Polaków-ewangelików, którzy zajęli teraz miejsca zbiegłych nauczycieli Niemców, rzekomych "ofiary szowinizmu polskiego". Seminarium przypisywali agitatorzy dobrze maskowany zamiar nawracania ewangelików na wiarę katolicką, a w autentyczność wyznania ewangelików przybyłych tu Polaków kazali nie wierzyć, lub w najlepszym razie uważać ją za bardzo problematyczną. Tem tłumaczyć należy małą stosunkową liczbę uczniów ewangelików, jacy pomimo wszystko wstąpili do zakładu.

Fodjęcie pracy celem naprawienia tych stosunków było - rzecz jasna - w pierwszym rzędzie obowiązkiem nauczycieli wyznania ewangelickiego tutejszego seminarium, oraz ich współwyznawców nauczycieli szkół powszechnych. Z ramienia zakładu dyr. K. Banzel i nauczyciel J. Ożena i P. Gajdzica zabrali się do tej pracy w ścisłym porozumieniu z wiejskim nauczycielstwem polsko-ewng., które w obrębie powierzonych mu szkół i poza niemi rozwinęło niestrudzoną działalność, do wspólnego zdążającą celu - naprawienia tego, co rząd zaborczy zepsuły. Założone w Ostrzeszowie Polskie Towarzystwo

Ewangelickie, z siedzibą głównego zarządu w Poznaniu ułatwiało skoordynowanie wysiłków i pewne ujednolajnienie metod tej pracy.

Zadanie było niełatwe. Nie sposób i miejsce wyliczać tu te wszystkie przeszkody, jak szyskany, nierzadko napady i gwałty ze strony tutejszych ewangelików /w szczególności Niemców/, te kłopoty finansowe i rozczarowania, wśród jakich i mimo jakich dążono do stopniowego zrealizowania ważnych ze stanowiska ogólnonarodowego zamiarów, do spełnienia obowiązku wobec tych litość budzących wyzutych z poczucia swej narodowości Polaków-ewang., nienawistnie - choć nie z własnej winy - usposobionych wobec wszystkiego co polskie.

Trud opłakić się sowiecie. Kiedy rzeczywistość zadała kłam zapewnieniom niemieckich agitatorów, wówczas, nie odrazu oczywiście, w umysłach tutejszych polskich ewangelików zaczęła zmartwychwstawać zdeptana polskość, zaczęło budzić się poczucie łączności plebiennej z polsko-katol. współobywatelami. Zarazem zmianie na lepsze ulegał stosunek uczuciowy do Państwa Polskiego. Byłoby przesadą twierdzić, że dziś wszystko już w porządku. Bez obawy wszakże przed zarzutem stronnictwa przyznać należy, że tutejszy lud polsko-ewang. obecnie zachowuje się lojalnie wobec rządu prawej swej ojczyzny, że uświadomił sobie już, z małymi chyba wyjątkami, swą polskość i nauczył się godzić ją ze swym wyznaniem, podczas gdy dawniej identyfikował ją z pojęciem katolicyzmu. Rezultaty, osiągnięte w tym względzie w niektórych wiejskich szkołach ewang. powiatu ostrzeszowskiego, budzić muszą szczerzy podziw dla pracy odnośnych sił nauczycielskich.

Zmienił się też na lepsze stosunek ludności ew. do sem. Do chwili bieżącej korzystało tu z nauki 33 uczniów ew. wyzn. z nikłymi wyjątkami narodowości polskiej, tu urodzonych, z których 8 zdało już egzamin dojrzałości i pracuje wśród swoich. Frekwencja taka pozornie zdeje się przeczyć co powiedziano wyżej. Tłumaczy ją atoli te okoliczności, że niejedni rodzice polsko-ewng. dla braku środków materialnych zmuszeni są rezygnować z zamiaru oddania swych synów do tutejszego zakładu. Nadto odejście dyrektora ks. Karola Benszla i spowodowana tem dłuższa przerwa w nauce religii ewng. były również powodem, że napływ miejscowej młodzieży ewang. w roku szk. 1926/27 znacznie się zmniejszył. Nie wątpimy jednak, że przyszłe

wpisy dadzą wynik pomyślniejszy.

Powyższy obraz dziejów sem.śmiemy twierdzić to z całym naciskiem - dowodzi, że zakład ten, z powodów dostatecznie wyliczonych wyżej, posiada doniosłe znaczenie tak dla sprawy kształcenia nauczycieli, jak również ze względów ogólnopństwowych. Miarodajne czynniki nie powinny nie doceniać tego znaczenia kresowej placówki naukowej, lecz owszem ułatwić jej tyłu przeszkodami temowany rozwój przez zrealizowanie projektu budowy w Ostrzeszowie gmachu seminaryjnego.

Ostrzeszów, w czerwcu 1927 r."

Dalsze lata istnienia seminarium nauczycielskiego w Ostrzeszowie, to kontynuacja zapoczątkowanego dzieła od 1920 roku. Do końca swojej działalności zakończonych w roku szkolnym 1934/35 seminarium podnosiło stopniowo poziom nauczania swoich wychowanków w procesie realizacji programu dydaktyczno-wychowawczego przyszłych nauczycieli, borykając się stale z wieloma trudnościami, a w tym braku bazy kolejowej wyposażenia. Kilkakrotnie usiłowano rozpocząć budowę gmachu dla szkoły i internatu. Planowano pobudowanie pawilonów internatu w "lesku klasztornym". Projekt ten zeniechano z chwilą podjęcia decyzji przez Magistrat Miasta Ostrzeszowa o budowie dużego gmachu internatowego dla uczniów Miejskiego Gimnazjum i Seminarium przy ul. Krakowskiej / obecnie gen. Sikorskiego /. Jednak z powodu zaistniałego kryzysu gospodarczego w kraju i braku odpowiednich funduszy z budżetu miasta i władz oświatowych, wstrzymano budowę tego gmachu, którego przejęli od 1932 r. ks. ks. Salezjanie i dokończyli budowę dla własnych potrzeb.

Zapoczątkowany w 1920 roku proces repolonizacji nauczycieli Polaków-ewangelików w ostrzeszowskim seminarium ewangelickim, zachwiał się w 1933 roku po dojściu Hitlera do władzy w Niemczech. Wśród niektórych uczniów i absolwentów wyznania ewangelickiego można było zaobserwować, że ich stosunek do Polski uległ zmianie. Pod wpływem propagandy i nacisku Niemców, zrzeszają się potajemnie w działającą już na naszym terenie V kolumnie. Nie wszyscy jednak nauczyciele i uczniowie wyznania ewangelickiego

poczułi się wtedy Niemcami. Wręcz przeciwnie - uczestniczyli w wojnie obronnej 1939 roku, w okresie okupacji przebywali w obozach jenieckich i nie wyrzekli się swoich polskich korzeni będąc dobrymi Polakami wyznania ewangelickiego.

W okresie 15 lat trwania seminarium - egzamin dojrzałości zdało 310 absolwentów na 354 dopuszczonych do egzaminów, co stanowi 85,8 procent. Uwzględniając trudności jakie towarzyszyły działalności ostrzeszowskiego seminarium w czasie jego trwania, z całą pewnością należy ocenić wyniki nauki pod względem rzeczowym jak i metodyczno - pedagogicznym jako bardzo zadowalające.

LOKALIZACJA

Bardzo dotkliwie dawał się odczuwać brak własnego oraz odpowiedniego budynku szkolnego. W miarę rozwoju seminarium, "stara sądownia" przy ul. Krakowskiej okazała się za ciasna dla zwiększającej się liczby klas i pomieszczeń internatu. W 1922/23 roku szkolnym, seminarium liczyło już trzy kursy. Z pomocą jak już wspomniałem i wyjścia z kłopotliwej sytuacji ułatwił miejscowy inspektorat szkolny, a szczególnie w osobie inspektora Stanisława Hęcki, który za zgodą swoich władz nadrzędnych odstąpił w miejscowej szkole ewangelickiej dwie izby szkolne. Znaleźły w nich pomieszczenie kursy seminaryjne I i II. W gmachu miejscowego gimnazjum udało się uzyskać dzięki życzliwości Magistratu Miasta pomieszczenie dla III kursu.

W roku szkolnym 1923/24 przeniesiono już wszystkie wtedy cztery kursy do gmachu gimnazjum przy ul. Zamkowej, na podstawie uprzednio zawartej umowy z Magistratem, w której Kuratorium Szkolne w Poznaniu zobowiązało się do określonych świadczeń za użytkowanie przez seminarium lokalu. W roku szkolnym 1926/27 seminarium zajmowało tu 8 izb szkolnych. Pokój dla grona nauczycielskiego mieścił się w suterrenach. Kancelarię seminarium używaną też do posiedzeń Rady Pedagogicznej urządzono w osobnym budynku rządowym przy ul. Zamkowej, gdzie w czasach zaboru był dom mieszkalny inspektora szkolnego, zaś od 1921 roku dyrektora seminarium.

Bibliotekę nauczycielską i uczniowską ulokowano w gmachu

gimnazjum w pomieszczeniu przy auli. Z samej zaś auli korzystali wspólnie uczniowie gimnazjum i seminarium. Tam też odbywano lekcje muzyki i śpiewu oraz uroczystości szkolne. Na urządzenie pracowni dla robót ręcznych oraz prowadzenia lekcji w zakresie wychowania fizycznego w okresie zimowym zabrakło już miejsca. Temu zaradzono przez wydzierżawienie pomieszczenia w sąsiadującym budynku przy gimnazjum u p. Hendrykowskiego przy placu Borek.

Przedstawione wyżej warunki lokalowe wpływały niekorzystnie na rozwój seminarium. Jednopiętrowy budynek w pierwszym okresie trwania tej placówki, konstrukcją i rozmiarami był ciasny. Przeniesienie się do gmachu gimnazjum pod względem higieny szkolnej wiele pozostawiało do życzenia i wytworzyło niepożądany dla pomyślnego rozwoju stan prowizoryczności. Jednocześnie niepomysłne warunki lokalowe były również wynikiem niewystarczającego wyposażenia szkoły.

WYPOSAŻENIE SZKOŁY

Mimo, że wyposażenie szkoły było niewystarczające, to jednak wysiłki dyrekcji w zaopatrzenie seminarium w niezbędne pomoce naukowe niwelowały te braki. Seminarium posiadało :

GABINET MATEMATYCZNY

W gabinecie matematycznym znajdowały się :
2 cyrkle do kredy, 2 linijki do kredy, 2 trójkąty do geometrii wykreślnej, taśma 20-metrowa, kątomierz, stolik mierniczy z trójnogiem, busola stolikowa, goniometr, pion do instrumentu mierniczego, przyrząd mierniczy, przeziernik, busola Bezarda, komplet żalonów trójkątnych w ilości 6 sztuk oraz trójnóg do goniometru.

GABINET FIZYKO-CHEMICZNY

W roku 1927 gabinet fizyko-chemiczny był w trakcie organizowania i liczył 43 przyrządy, których w przewożeniu szkoły nie wyszczególniono.

GABINET WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

Szkoła nie posiadała własnej sali gimnastycznej, stąd wyposażenie gabinetu było skromne. Posiadano 5 przyrządów gimnastycznych, 20 przyborów lekkoatletycznych, 15 przyborów do gier i zabaw oraz 21 tablic poglądowych.

PRACOWNIA I GABINET GEOGRAFICZNY

Geografia nie posiadała oddzielnego pomieszczenia na zbiory i pomoce naukowe przedmiotu, jak również oddzielnej sali do nauki. Korzystano z sal wspólnych i ze schowka robót ręcznych. Według książki inwentarzowej z 1927 roku wykazano 197 pozycji - głównie mapy i obrazy otrzymane z preparandy w Bojanowie. Z wydawnictw polskich posiadano 10 map ściennych, 6 tablic porównawczych Polski współczesnej, 36 krajobrazów, 48 obrazów.

PRACOWNIA I GABINET BIOLOGICZNY

Biologia posiadała pracownię założoną w 1927 roku, umeblowaną i zaopatrzoną w najniezbędniejsze pomoce naukowe. W księdze inwentarzowej wpisano 352 pozycje. Najważniejsze z nich to : 2 mikroskopy, 20 lup kieszonkowych, 6 brzytw, 12 kompletów narzędzi sekcyjnych, 10 wanierek sekcyjnych, 30 różnych naczyń do hodowli, 20 doniczek, terrarium, 26 suchych preparatów owadów, 21 cząstek ssaków, 5 preparatów spirytusowych, 129 obrazów zoologicznych, 46 obrazów botanicznych i 6 obrazów anatomii człowieka.

BIBLIOTEKA

W 1927 roku biblioteka nauczycielska liczyła 504 tytuły. natomiast biblioteka uczniowska 552 tytuły w 1493 tomach. Prócz tego seminarium posiadało pewną ilość dzieł niemieckich przejętych z dawnej niemieckiej preparandy w Bojanowie. Wszystkie książki polskie obu bibliotek zostały nabyte przez dyrekcję z fundusów rządowych i opłat uczniowskich.

DZIAŁALNOŚĆ WYCHOWAWCZA

Braki w wyposażeniu szkoły w pomoce naukowe były uzupełniane treścią i jakością zorganizowanych przy seminarium kół zainteresowań :

KOŁO KRAJOZNAWCZE

Zostało założone z inicjatywy nauczyciela seminarium Kazimierza Biczysko. Członkami tego koła byli uczniowie V kursu. Dnia 7 listopada 1926 r. zwołano zebranie organizacyjne,

na którym wybrano zarząd. Patronem koła był nauczyciel Kazimierz Biczysko, a do zarządu weszli uczniowie : prezes Hart, skarbnik Taraba i sekretarz Cieśla. Zarząd opracował statut koła określający zadania i cele. Do zadań tych należała wspólna praca uczniów nad rozszerzeniem horyzontów swojej wiedzy oraz zapoznajanie się z ojczystym krajem poprzez organizowanie wybieczek. Ponadto opracowywano referaty w tematach : Piękno kraju ojczystego - Wisła - Warszawa - Bogactwa kraju - Znaczenie gór - Stan gospodarczy kraju - Znaczenie Gdańska dla Polski. Opracowywano statystyki dotyczące powojennej gospodarki kraju. Na zebraniach czytano wyjątki z "Wypisów do Polski współczesnej" Fedorowicza.

KÓŁKO POLONISTYCZNE

Kółko polonistyczne powołano już w 1923 roku. Opiekunem kółka był nauczyciel języka polskiego Paweł Gajdzica. W chwili założenia liczyło 16 członków. Na zebraniach wygłaszano referaty o tematyce zainteresowań polonistycznych, które były wspierane dyskusją. W roku szkolnym 1924/25 wskutek nieobecności w seminarium P. Gajdzicy nastąpiła przerwa w pracy kółka. Podjęto ją na nowo w roku szkolnym 1925/26. W tym roku wzrosła liczba członków do 25. Odbyło się 27 zebrań, na których wygłoszono 25 ref. W r. szk. 1926/27 - było 26 członków, a wygłoszono około 24 referaty na 26 zebraniach. Praca członków kółka wywierała na ich umysły dodatni wpływ - pogłębiała nabytą przez nich wiedzę, budziła zamiłowanie do języka polskiego i ojczystej literatury. Rozwijała zmysł społecznego działania oraz kulturę estetyczną. Przy kółku pracowała również grupa uczniów - miłośników psychologii.

KÓŁKO RADIOAMATORÓW

Celem szerzenia propagandy radia, z inicjatywy dyrektora seminarium Norberta Nowaka założono kółko radioamatorów w dniu 5 marca 1927 roku. Na zebraniach traktowanych jako ćwiczenia wysłuchano odczyty i prelekcje z dziedziny radiofonii. Dla potrzeb kółka członkowie urządzili pracownię, w której własnymi siłami budowali aparaty detektorowe. Działalność kółka rozwijała zainteresowania politechnizacyjne.

KÓŁKO MIŁOŚNIKÓW PRZYRODY

Kółko to istniało od 1926 roku i liczyło w 1927 roku 26 członków. Jego celem i zadaniem było budzenie zainteresowań zjawiskami biologicznymi wśród kolegów, pogłębianie oraz rozszerzanie wiadomości z tej dziedziny wśród członków. Prowadzono na zebraniach odczyty, urządzano niedzielne wycieczki i prenumerowano specjalistyczne czasopisma poruszające tematy przyrodnicze. Prenumerowano "Przyrodnika" i "Iskry".

KÓŁKO MUZYCZNE

W kwietniu 1924 roku zapoczątkowano działalność kółka muzycznego poprzez zorganizowanie dętej orkiestry w seminarium. Zakupiono kilka instrumentów z funduszy rezerwowych internatu. Znaczna część instrumentów była własnością uczniów. W roku szkolnym 1924/25 orkiestra dęta liczyła 12 członków, a w roku szkolnym następnym było 16 uczniów. Oficjalnie kółko muzyczne zostało zawiązane w październiku 1926 roku. Składało się już z 40 członków. Zebrania członków kółka odbywały się co trzy tygodnie, na których wygłaszano referaty o treści muzycznej. Ustanowiono składkę miesięczną w wysokości 10 groszy od członka, za którą abonowano czasopismo "Przegląd muzyczny".

W roku szkolnym 1926/27 zespół orkiestry liczył 20 członków /w zespole orkiestry dętej/. Zorganizowano również zespół orkiestry smyczkowej liczącej 22 członków. Kółko muzyczne posiadało na własność: 2 klarnety, 6 kornetów, 3 alty, 1 obój, 1 puzon, 2 basy, 2 werble, 1 duży bęben, 2 talerze, dzwonki trianguł, 2 wirole oraz 10 pulpitów.

Przy kółku istniał chór męski. Posiadał 38 partytur z głosami na chór męski, 31 na chór męski kościelny katolicki, 4 na chór m. kość. ewangelicki, 9 na chór mieszany, 49 utworów z głosami na orkiestrę smyczkową, 9 kwartetów muzycznych, 11 utworów z głosami na orkiestrę dętą oraz 13 książek marszowych na orkiestrę dętą. Kółko dysponowało instrumentami własności prywatnej jak: 2 batenory, 1 baryton, 1 klarnet Es i 1 klarnet Des, 1 kontrabas i wiolonczela.

Kółko muzyczne brało czynny udział w uroczystościach szkolnych i okolicznościowych w mieście. Wśród licznych występów zanotowano:

- 7 czerwca 1925 r. chór męski śpiewał podczas poświęcenia pomnika poległych Powstańców Wielkopolskich na miejscowym cmentarzu katolickim oraz podczas bankietu wydanego na cześć gen. broni J. Hallera.
- 17 czerwca 1925 r. chór brał udział w Zjeździe Kół Śpiewaczych VII Okręgu Zw. Kół Śpiew. w Ostrzeszowie - poza programem konkursowym.
- 18 października 1925 r. dęta orkiestra i chór męski występowały na koncercie kompozytorskim Feliksa Nowowiejskiego w sali p. Hnedrykowskiego w Ostrzeszowie.
- 6 grudnia 1925 r. kółko urządziło w Ostrzeszowie koncert wokalo-muzyczny dla publiczności.
- 14 marca 1926 r. koncert wokalo-instrumentalny w Grabowie
- 10 stycznia 1926 r. w auli Państw. Gimnazjum w Kępnie
- 9 maja 1926 r. w Mikstacie
- 13 listopada 1926 r. odbył się w Ostrzeszowie "Wieczór pieśni"
- 6 stycznia 1927 r. "Wieczór kolend"
- 9 stycznia 1927 r. "Poranek Kolendowy"
- 13 marca 1927 r. koncert w Szkole Powszechnej w Ostrzeszowie. Wykonano utwory Moniuszki, Nowowiejskiego, Maszyńskiego, Lachmanna, Kazury, Lipskiego. Obok chóru wystąpiła orkiestra wykonując utwory Mascanigo, Paderewskiego, Brahmsa, Bethovena, Mocarta i innych. Celem tych występów było krzewienie kultury muzycznej wśród najszerszych warstw społeczeństwa. Te koncerty powtarzano kilkakrotnie. Każdorazowy koncert cieszył się liczną frekwencją słuchaczy. Zespoły kółka muzycznego odniosły całkowity sukces moralny jak również materialny. Dochód z tych koncertów przeznaczono na zakup nut i przyborów muzycznych.
- Szczególny występ chóru kółka muzycznego odnotowano dnia 22 maja 1925 roku podczas dwiedzin w Ostrzeszowie Prezydenta Rzeczypospolitej Stanisława Wojciechowskiego, który zwiedził również miejscowe seminarium. Spotkanie Prezydenta z uczniami uświetnił chór seminaryjny odśpiewaniem pieśni "Nasz Bałtyk" Nowowiejskiego i "Sztandary Polskie w Kremlu" Lachmanna. Ślęwy te wywarły na p. Prezydencie głębokie wrażenie.

Działalność kółka muzycznego przy seminarium jakoby uzupełniała program kształcenia przyszłych nauczycieli w takich przedmiotach jak muzyka i śpiew.

KÓŁKO SPORTOWE

Zdając sobie sprawę z doniosłego znaczenia wychowania fizycznego uczniów w myśl hasła : "w zdrowym ciele zdrowy duch" - uczniowie seminarium założyli szkolną sportową organizację pod nazwą "Kółko Sportowe". Zebranie organizacyjne odbyło się dnia 7 października 1925 roku, kiedy to uchwalono statut, wybrano zarząd oraz ustalono plan pracy kółka. Patronat objął nauczyciel wychowania fizycznego Jan Herduś. Działalność kółka obejmowała sekcję lekkostetyczną, sportową i pływacką. Oprócz zajęć i obowiązkowych ćwiczeń popołudniowych, członkowie poszczególnych sekcji uczęszczali regularnie na ćwiczenia w czasie wolnych od zajęć, które odbywały się na boisku sportowym obok gazowni.

W okresie jesieni 1925 r. podczas powiatowych zawodów wojsko - sportowych, członkowie kółka otrzymali 7 nagród na ilość 13 nagród w tym za najlepszy zespół czwórkowy.

SZKOLNY HUFIEC PRZYSPOSOBIENIA WOJSKOWEGO

W październiku 1925 r. został zorganizowany szkolny hufiec Przysposobienia Wojskowego z inicjatywy nauczyciela wychowania fizycznego Jana Herdusia. Do hufca należeli uczniowie powyżej 16 lat. W tym samym roku 14 członków hufca ukończyło letni obóz przysposobienia wojskowego I stopnia. Zajęcia w hufcu odbywały się po dwie godziny tygodniowo. Hufcem kierował nauczyciel wychowania fizycznego Jan Herduś, prowadząc zajęcia wojskowe przy współpracy oficera instruktora przysposobienia wojskowego lub podoficera z 60 pułku piechoty z Ostrowa Wlkp.

W maju 1926 roku z początkiem tego miesiąca hufiec liczył przeszło 100 osób, aby we wrześniu tego roku było ich 143. Od tego okresu w hufcu zajęcia wojskowe przeprowadzano po 4 godziny tygodniowo przy pomocy instruktorskiej kadry Baonu "Ospo" /Osłony Pogranicza/.

Celem stworzenia cywilnych oddziałów przysposobienia wojskowego było podniesienie sprawności bojowej obywateli mając na względzie samowystarczalność obrony kraju na wypadek niebezpieczeństwa zagrażającego państwu. Członkowie Hufca P.W. mając na względzie troskę o całość i nienaruszalność granic państwa - od maja 1926 r. należeli do organizacji "Osłony Pogranicza" i od tego czasu zajęcia prowadzone były wspólnie : "OSPO" i "PW".

Przez nieustenną pracę - hufiec doszedł do wysokiego stopnia wykształcenia wojskowego, czego dowodem były opinie władz wojskowych przy wizytacjach. W wystęпах publicznych odznaczał się znakomitą postawą, wyglądem i harmonią ruchów.

UROCZYSTOŚCI SZKOLNE

Urządzanie uroczystości szkolnych było jednym z ogniw z praktyk nauczycielskich wyrabiających wśród uczniów zmysł organizacyjny w społecznym działaniu. Poniżej podaję część wykazu tych uroczystości, jako przykłady zaangażowania uczniów w tę dziedzinę :

- Podczas uroczystości otwarcia seminarium ostrzeszowskiego w dniu 26 października 1921 roku /opisaną na wstępie tego zeszytu/ uczniowie odegrali jednoaktową komedię pt. "Jakem Pan Pafnucy" oraz dali pokaz wokalnno-muzyczny.
- 3 Maja 1921 r. uczestniczyli w pochodzie trzeciomajowym i na Rynku odśpiewali kilka pieśni chóralnych
- W 1922 r. urządzono akademię ku czci Lenartowicza
- 13 stycznia 1924 r. uczniowie przygotowali i wystawili "Misterium Betlejemskie" w 5 obrazach układu ks. Soleckiego. Potrzebne kostiumy wykonali według własnych pomysłów.
- Dochód z przedstawienia przeznaczono na zakup instrumentów muzycznych dla orkiestry. Przedstawienie to powtórzono w sąsiednim Grabowie.
- 3 marca 1924 r. urządzono akademię ku czci b. Prezydenta Stanów Zjednoczonych Tomasza Woodrowsa Wilsona - przyjaciela Polski.
- 3 maja 1924 r. uczniowie rano przemarszerowali z orkiestrą przez miasto. Wieczorem w sali widowiskowej "Strzechy" odegrali obraz historyczny w 6 odsłonach pt. "Kościuszkę pod Racławicami" W. L. Anczyca.
- 11 października 1924 r. z inicjatywy nauczyciela K. Biczysko zorganizowano spotkanie, na którym powołano szkolną komórkę Ligi Obrony Przeciw Powietrznej /LOPP/.
- 29 listopada 1924 r. zorganizowano akademię w rocznicę powstania listopadowego.

- Dnia 22 maja 1925 r. podczas bytności w Ostrzeszowie Prezydenta Rzeczypospolitej Stanisława Wojciechowskiego, dostojny gość zwiedził seminarium i z tej okazji urządzono uroczyste powitanie. Pan Prezydent przyjął od uczniów dar w postaci polskiego orła, wykonanego ze srebrnych i złotych monet państw zaborczych, wykonanego w pięknej plastycznej oprawie. Monety ofiarowali uczniowie w ilości kilkuset sztuk, a pomysł i nadzór nad wykonaniem tego daru dał nauczyciel rysunków Jan Keczmański.

Pan Prezydent za dar serdecznie podziękował słowami :

- "Orła tego zachowam w swem sercu, a monety złożę na Skarb Państwa". Uroczystość spotkania z Prezydentem upiększył seminarystyczny chór odśpiewaniem pieśni "Nasz Bałtyk" i "Sztandary Polskie w Kremlu".
- 3 Maja 1925 r. uroczystość obchodzono to święto przy udziale seminarzystów. W dniu poprzedzającym urządzono capstrzyk z pochodniami i orkiestrą. Następnego dnia byli współorganizatorami akademii i brali udział w pokazach sportowych.
 - 7 czerwca 1925 r. uczestniczyli w uroczystości odsłonięcia i poświęcenia Pomnika Powstańców Wielkopolskich, podczas której odśpiewali szereg okolicznościowych pieśni.
 - 13 grudnia 1925 r. urządzono uroczystość z okazji 900-letniej rocznicy koronacji Bolesława Chrobrego.
 - W czasie od 15 do 28 czerwca 1924 roku seminarium urządziło wspólnie z gimnazjum wystawę prac uczniowskich, którą zwiedziło kilkaktyś tysięcy osób. Dochód ze wstępu na wystawę przeznaczono na zakup książek do bibliotek obu zakładów.
 - W rocznicę Konstytucji 3 Maja - w 1926 r. - dnia poprzedniego odbył się tradycyjny capstrzyk. Na akademii uczestniczył chór szkolny, a wieczorem zespół teatralny seminarium odegrał komedię A. Fredry "Zemść".
 - 10 lutego 1927 r. urządzono akademię poświęconą zmarłemu poecie Janowi Kasprówicowi, podczas której wygłoszono referat ks. dr. Skażińskiego na temat : "Człowiek a Bóg w utworach Jana Kasprówicza".
 - 3 Maja 1927 r. zorganizowało seminarium uroczystą akademię, w której uczestniczyły liczne organizacje i społeczeństwo.

Wyżej wyszczególnione uroczystości szkolne nie wyczerpują całej treści zaangażowania się seminarzystów w organizowaniu dla siebie i społeczeństwa uroczystości państwowych, kościelnych oraz okolicznościowych. Zostały podane tylko przykładowo i świadczą o

dobrej pracy pedagogicznej grona nauczycielskiego oraz wielkiego zaangażowania uczniów w kształceniu poczucia potrzeby uczestniczenia w pracy społecznej dla szkoły i otoczenia.

BRAKNIA POMOC UCZNIOWSKA

Bratnią pomoc uczniów - instytucję tak bardzo potrzebną w ostrzeszowskim seminarium z powodu ubóstwa niektórych uczniów, próbowano już uruchomić w roku szkolnym 1924/25 z inicjatywy grona nauczycielskiego. Akcja ówczesna jednak ograniczyła się do jednorazowego wspólnego zakupu podręczników szkolnych.

Następną już próbę podjęli sami uczniowie, którzy przybyli do Ostrzeszowa z innych seminariów w 1927 roku, lecz wysiłki uczniów inicjujących założenie bratniej pomocy rozbiły się o obojętność ogółu. Ten brak odczucia potrzeby wzajemnej pomocy można usprawiedliwić tym, że istniejący przy seminarium internat udzielał znacznej pomocy materialnej - rzeczowej wobec najuboższych wychowanków.

INTERNAT

Równocześnie z założeniem Państwowej Preparandy Ewangelickiej w Ostrzeszowie powstał internat dla uczniów pozamiejscowych. W pierwszych dwóch latach istnienia internat zajmuje poza klasami i kancelarią dyrekcji, pozostałe pomieszczenia budynku przy ul. Krakowskiej. Wtedy internat posiadał 4 sypialnie, jadalnię, poczekalnię, kancelarię, magazyn i kuchnię. Przy internacie w jego otoczeniu był jeszcze drewniany budynek, w którym była stajnia i magazyn na opał. Przy internacie znajdował się również niewielki ogródek zadrzewiony kasztanami. Od strony wschodniej był dziedzińiec z przeznaczeniem na gry i zabawy uczniowskie na świeżym powietrzu.

Staraniem kierownictwa preparandy ks. proboszcz radca Michał Perliński oddał sąsiadujący do internatu ogród warzywny, oraz plac rekreacyjny. Na tym terenie młodzież internatu mogła przebywać na wolnym powietrzu w porze letniej, zaś w ogrodzie warzywnym

przerabiała praktyki w gospodarce ogrodowej. W 1924 roku teren ten został internatowi odebrany.

Od września 1922 roku seminarium uzyskało dwie klasy w szkole ewangelickiej przy ul. Zamkowej oraz jedną klasę w budynku gimnazjum co spowodowało, że pierwotny budynek gdzie mieściła się preparanda i klasy szkolne został przeznaczony wyłącznie na internat. Wtedy to posiadał już 8 sypialni, jadalnię, 2 izby do nauki pozalekcyjnej, obszerną kuchnię, magazyn, piwnicę, kancelarię i mieszkanie dla kierownika internatu. Na poddaszu budynku jeden pokój przeznaczono na izbę sanitarną.

Nad życiem i gospodarką internatu czuwał wybrany zarząd, składający się z dyrektora seminarium, wychowanków, kierownika gospodarczego, lekarza zakładowego i katechetów obu wyznań. Do samorządu gospodarczego uczniów obok gospodarza i skarbnika należał senior samorządu i starsi poszczególnych sypialni.

Dla uściślenia tematu podam jeszcze sprawozdanie lekarza szkolnego w dokładnym brzmieniu podanym w sprawozdaniu seminarium do 1927 roku: "Stan zdrowia uczniów był bardzo dobry. Namówiono uczniów z zajętymi płucami i gruźlicą kości do opuszczenia zakładu /w konferencji z rodzicami/. Wypadki niedokrwiistości, choroby nosa, gardła, ucha, zębów itp. były rzadkie, chorób zakaźnych nie zauważono. Odżywianie w internacie, w dawniejszym budynku sądowym, nie odpowiadającym wszystkim warunkom higieny, było bardzo dobre, obliczone na kalorie. Sterano się wszczepić w uczniów zasady higieny w rozmowach prywatnych i przez wykłady."

W ciężkich czasach gospodarki państwowej internat zmuszony był do przeprowadzania remontów i zakupu inwentarza z własnych funduszy. Remont budynku w 1926 roku kosztował 1.200 zł. Oprócz tego zakupiono 35 nowych łóżek drewnianych, jedną szafę apteczną, 144 talerzy, pokrycia ceratowe do jadalni. Zakupiono do świetlicy 4 lampowy odbiornik radiowy. W tym samym roku na inne drobne wydatki internat wyłożył kwotę 4.050 zł poza kosztami wyżywienia. Na pokrycie tych wydatków osiągnięto od uczniów po 5 zł w latach 1923/24 i 1924/25, a od roku 1925/26 uczniowie musieli się dodatkowo opłacać kwotą 10 zł.

WARUNKI PRZYJĘCIA DO SEMINARIUM

Kandydatów do seminarium nauczycielskiego w Ostrzeszowie przyjmowano na tych samych zasadach obowiązujących w całym kraju. Przyjmowanie następowało z reguły w końcu i na początku każdego roku szkolnego. Egzaminy wstępne odbywały się w końcu roku szkolnego bezpośrednio przed wakacjami letnimi.

Do seminarium mogli być przyjmowani kandydaci :

1. w odpowiednim wieku
 2. fizycznie zdrowi i bez wad i braków cielesnych
 3. nienagani pod względem moralnym
 4. odpowiednio uzdolnieni i przygotowani pod względem umysłowym.
- Warunek odpowiedniego wieku oznaczał, że kandydat musiał mieć ukończonych 14 lat, a nie przekroczonych 17 lat życia w tym roku kalendarzowym, w którym zaczynał się rok szkolny.

Przy ubieganiu się przyjęcia do seminarium kandydat musiał złożyć :

1. podanie rodziców lub prawnych opiekunów, a w razie pełnoletności przez niego samego
2. własnoręcznie napisany życiorys
3. metrykę urodzenia
4. świadectwo powtórnego szczepienia ospy
5. ostatnie świadectwo szkolne
6. świadectwo moralności, jeżeli kandydat nie zgłaszał się bezpośrednio z innej szkoły
7. zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia i zdolności fizycznej do zawodu nauczycielskiego.

Wśród kandydatów zgłaszających się o przyjęcie na I kurs rozróżniano trzy grupy :

1. którzy ukończyli kurs wstępny przy innym seminarium nauczycielskim
2. którzy ukończyli siedmioklasową szkołę powszechną publiczną lub prywatną
3. również takich, którzy posiadali przygotowanie szkolne niższe od wymienionych w punktach poprzednich a przyspasabianych prywatnie.

Przy egzaminach wstępnych stawiano następując wymogi :

Kandydaci należący do grupy 1 byli przyjmowani na I kurs na podstawie rocznych ocen postępów w nauce poczynionych na wstępnym kursie. Kandydaci należący do 2 grupy podlegali sprawdzeniu swoich kwalifikacji poprzez egzamin z języka polskiego i rachunków.

Kandydaci 3 grupy zdawali egzamin wstępny z religii, języka polskiego, języka obcego, rachunków z geometrią, historii, geografii oraz przyrody. Język obcy obowiązywał tylko te semina, w których nauki odbywały się w języku obcym nie polskim /np. ruskim albo białoruskim/, co nie dotyczyło Ostrzeszowa.

Na kursy wyższe przyjmowano uczniów na podstawie wstępnego egzaminu uzupełniającego, co określały odpowiednio wydane w tym zakresie zarządzenia władz szkolnych.

Przyjmowanie do internatu seminaryjnego odbywało na tej zasadzie, że uczniowie biedni o dobrych postępach w szkole mieli pierwszeństwo w przyjęciu do internatu. Ubiegający się o miejsce w internacie winien był wnieść podanie o przyjęcie pod adresem Zarządu internatu. Podanie należało uzupełnić przez załączenie świadectwa niezamożności. Po rozpatrzeniu wniosków, uczniowie byli powiadamiani pisemnie listownie.

Przyjęty uczeń do internatu był zobowiązany przynieść z sobą następujące przedmioty i rzeczy :
siennik, pościel, dwa komplety bielizny pościelowej, przynajmniej 3 ręczniki, 3 komplety bielizny osobistej /koszule, kałesony, skarpetki/, 6 chusteczek do nosa, 2 pary obuwia-szczotki do obuwia, szczotkę do ubrania, szczoteczkę do zębów, szczotkę lub gąbkę do mycia oraz mydło. Także własny nóż, widelec i łyżkę.

Kandydat przyjęty do internatu rokrocznie przy wstępie wpłacał 10 zł przeznaczone na naprawę budynku i urządzeń w internacie.

Koszty utrzymania np w roku szkolnym 1926/27 wynosiły miesięcznie na jednego internistę 35 zł.

Będąc przy informacji dot. internatu seminarium nauczycielskiego w Ostrzeszowie pragnę podać, że przeciętnie na ogólną liczbę uczniów średnio około 180 osób, eksternistów było około 8 %, internistów około 50 % a pozostali mieszkali na stancjach prywatnych - 30 % i dojeżdżało około 12 %.

SZKOŁA ĆWICZEN PRZY SEMINARIUM

Seminarium długi czas nie posiadało własnej szkoły ćwiczeń, w której seminarzyści wyższych kursów mogli odbywać hospitacje i praktyki pod nadzorem nauczycieli. To też z zadowoleniem Rada Pedagogiczna powitała chwilę, kiedy z rozpoczęciem roku szkolnego 1926/27 udało się uruchomić czteroklasową Szkołę Ćwiczeń w budynku przy ul. Zamkowej /obecnie Zespół Szkół Rolniczych/.

Kierownictwo Szkoły ćwiczeń objął początkowo Kazimierz Biczysko, obowiązki nauczycieli pełnili nauczyciele seminarium nauczycielskiego i przydzielonego jednego nauczyciela z miejscowej szkoły powszechnej Maćkowiaka Mariana, który w okresie późniejszym objął stanowisko kierownika szkoły. Od roku szkolnego 1930/31 kierownictwo szkoły ćwiczeń powierzono Janowi Kaczmarowskiemu, który tę funkcję pełnił do czasu likwidacji seminarium i jednocześnie likwidacji szkoły ćwiczeń z końcem roku szkolnego 1934/35.

W budynku szkolnym przy ul. Zamkowej dla potrzeb tej szkoły przeznaczono 2 izby szkolne i dlatego nauka odbywała się na dwie zmiany.

Pełna nazwa szkoły brzmiała /w/g tutułu na świadectwach szkolnych/ : Siedmio-klasowa Szkoła Ćwiczeń /czynne kl.: I-IV/ przy Państwowym Seminarjum Nauczycielskim Męskim w Ostrzeszowie.

Szkoła posługiwała się pieczęcią seminaryjną w brzmieniu :
 "Państw. Seminarium Naucz. M. w Ostrzeszowie"
 pieczęć okrągła z godłem państwowym

Dobór uczniów w Szkole Ćwiczeń w 1927 roku przedstawiał się następująco :

klasa I :	uczniów 26, narodowości polskiej 26
	wyznania katolickiego 18
	wyznania ewangelickiego 8
klasa II :	uczniów 32, narodowości polskiej 27, niemieckiej 5
	wyznania katolickiego 27
	wyznania ewangelickiego 11
	wyznania żydowskiego 1
klasa III :	uczniów 35, narodowości polskiej 33, niemieckiej 2
	wyznania katolickiego 20
	wyznania ewangelickiego 13
	wyznania żydowskiego 2
klasa IV :	uczniów 33, narodowości polskiej 27, niemieckiej 6
	wyznania katolickiego 19
	wyznania ewangelickiego 13
	wyznania żydowskiego 1

W stosunku do Szkoły Powszechnej - Szkoła Cwiczeń uważana była za szkołę jakoby "elitarną" jednak tylko z nazwy i charakteru. Uczniowie nosili mundurki szkolne podobne do mundurków gimnazjalnych, granatowe marynarki i krótkie spodnie również granatowe. Obowiązywały granatowe czapki szkolne z błyszczącymi daszkami i zielonym jak u seminarzystów otokiem. Na czapkach tych były przypięte srebrne gwiazdki w ilości odpowiadającej klas pierwszej do czwartej.

W programie nauki przedmioty były te same co obowiązywały w szkołach powszechnych :

- nauka religii
- nauka języka polskiego
- nauka rachunków z geometrią
- przyrody żywej, fizyki, chemii i higieny
- geografii i nauki o Polsce współczesnej
- historii
- rysunków
- robót ręcznych
- śpiewu
- ćwiczeń cielesnych
- oraz nadobowiązkowo gry na skrzypcach

DYREKCJA I GRONO PEDAGOGICZNE

Aby podać w tym opracowaniu spis osobowy dyrekcji i grona nauczycielskiego w okresie trwania preperandy i seminarium od 1021 do 1935 roku, nastroczało to mi wiele trudności z powodu braku wystarczającego materiału archiwalnego, z którego mogłem korzystać. Dlatego spis taki podaję poniżej w układzie alfabetycznym, uzyskanym ze źródeł mi dostępnych, co nie wyczerpuje tematu oraz nie uwzględnia wszystkich pedagogów pracujących w ostrzeszowskim seminarium nauczycielskim.

Głównie oparłem się na sprawozdaniu szkoły z 1927 roku i świadectw z tej szkoły z różnych okresów jej trwania.

- Banszel Karol - ks. ewangelicki - kierownik seminarium,
katecheta ewangelicki w r. szk. 1924/25
- Biczysko Kazimierz - kierownik szkoły ćwiczeń w r. szk. 1926/27
nauczyciel języka niemieckiego i nauce o
Polsce współczesnej.
- Buchwald Eryk - nauczyciel rysunków i robót ręcznych
- Gajdzica Paweł - nauczyciel języka polskiego
- Herduś Jan - nauczyciel ćwiczeń cielesnych
- Jezierski Marian - ks. katolicki, katecheta w r. szk. 1925/26
- Kaczmarek Jan - kierownik szkoły ćwiczeń od 1930-1935
nauczyciel historii
- Kaczmerek Jan - ks. katolicki nauczyciel preparandy
religia, geografia, historia
nauczyciel religii w seminarium 1921-1923
- Klawither..... - ks. ewangelicki, katecheta w r. szk. 1925/26
- Ledziński Stanisław Andrzej - lekarz szkolny
wykładowca higieny
- Łukasik Ignacy - nauczyciel biologii i geografii
- Maćkowiak Marian - nauczyciel szkoły ćwiczeń
- Mazur Józef - nauczyciel seminarium w r. szk. 1924/25
- Michalski..... - nauczyciel szkoły ćwiczeń
- Nowak Norbert - kierownik seminarium 1926-1935
nauczyciel fizyki
- Ożana Jerzy - kierownik praparandy w r. szk. 1920/21
nauczyciel seminarium rel. ewangel. do 1924 r.
wykładowca matematyki i geometrii
- dr Skaziński Stanisław - ks. katolicki nauczyciel religii
od r. szk. 1925/26
- Szomek Wacław - nauczyciel szkoły ćwiczeń oraz seminarium
wykładowca przedmiotów pedagogicznych
- Rozmarynowski Ignacy - nauczyciel szkoły ćwiczeń i seminarium
wykładowca muzyki i śpiewu
- Tyc Oswald - nauczyciel seminarium
ks. ewangelicki, wykładowca religii ewng. i historii
- dr. Czesław Koprowski - nauczyciel seminarium
i szkoły ćwiczeń 1933-1935

STANY LICZBOWE Z 1927 ROKU

STAN SPOŁECZNY RODZICÓW

1. Włościanie i drobni rolnicy.....	77
2. Urzędnicy.....	2
3. Robotnicy rolni.....	7
4. Rzemieślnicy.....	25
5. Urzędnicy fabryczni.....	4
6. Robotnicy fabryczni.....	9
7. Kupcy.....	8
8. Handlowcy.....	2
9. Kolejjarze i pocztowcy.....	2
10. Robotnicy kolejowi.....	12
11. Oficerowie.....	1
12. Urzędnicy komunalni.....	4
13. Robotnicy państwowi i komunalni.....	5
14. Inteligencja zawodowa.....	4
15. Profesorowie i nauczyciele.....	5
16. Wyrobnicy.....	2

razem

179

WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA

4. W siedzibie seminarium względnie dochodzący :	
u rodziców.....	15
w internacie.....	87
na stancjach.....	51
2. Dojeżdżający.....	26

razem

179

WEDŁUG WYZNANIA

rzymsko-katolickiego.....	104
ewangelickiego.....	75

razem

179

WEDŁUG MIEJSCA URODZENIA

1.	z województw byłego zaboru pruskiego.....	111
2.	" " " austriackiego.....	5
3.	" " " rosyjskiego.....	63

razem 179

ABITURIENCI W LATACH 1925 - 1927

rok szkolny 1924/25	dopuszczonych	31	otrzym.św.dojrz.	31
rok szkolny 1925/26	"	32	"	24
rok szkolny 1926/27	"	38	"	38

STANY UCZNIÓW NA KURSACH W 1927 ROKU

Kurs I	36 osób
Kurs II.....	36 osób
Kurs III.....	32 osoby
Kurs IV.....	35 osób
Kurs V.....	40 osób

razem 179 osób

HARCERSTWO

Oddzielną kartą historii seminarium nauczycielskiego w Ostrzeszowie było harcerstwo. Ponieważ organizacja ta wymaga szerszego omówienia, nie wyszczególniłem jej w rozdziale określonym "działalność wychowawcza".

W okresie 1921 - 1927 roku przy seminarium nie powołano drużyny harcerskiej. Dopiero w październiku 1927 r., kiedy to do Ostrzeszowa przybył wybitny instruktor harcerski, harcmistrz Antoni Balcerek i objął posadę nauczyciela wychowania fizycznego w Państwowym Seminarium Nauczycielskim, zorganizował I Drużynę Harcerską, a przy niej gromadę zuchową, przyjmując za patrona Tadeusza Kościuszkę. Skupiała ona większość seminarzystów, była bardzo liczna i aktywna. Szybko stała się wiodącą drużyną harcerską w środowisku ostrzeszowskim.

Jej pierwszym drużynowym był uczeń seminarium Herman Buksza. Jednocześnie powstała przy tej drużynie gromada zuchów, składająca się z uczniów z organizowanej od 1927 roku Szkoły Cwiczeń przyjmując nazwę "gromady wilcząt".

Za sprawą hm. A. Balcereka - nauczyciela seminarium, nastąpiło znaczne ożywienie pracy we wszystkich drużynach harcerskich w Ostrzeszowie, co dało podstawę do utworzenia samodzielnego hufca harcerskiego, a jego pierwszym hufcowym został właśnie A. Balcerek.

Po Hermanie Bukszy drużynę przejęli kolejno drużynowi : Gerhard Nowek - syn kierownika seminarium a później Jan Kaczmarek.

W 1932 r., kiedy zapadła decyzja stopniowej likwidacji seminarium w Ostrzeszowie i zawieszono nabór uczniów - harcmistrz Antoni Balcerek opuścił Ostrzeszów. Z powodu braku odpowiedniego instruktora rozwiązano hufiec harcerski, co miało miejsce również z chwilą odebrania Ostrzeszowowi powiatu, a drużyny harcerskie wcielono do hufca w Kępnie, którego prowadził hm. Andrzej Szczurek.

Od 1934 roku prowadzenie drużyny powierzono uczniowi seminarium Stefanowi Polarczykowi.

Drużyna harcerska przy seminarium spełniała ważną rolę w środowisku harcerskim w Ostrzeszowie, bowiem oddelegowani uczniowie seminarzyści prowadzili drużyny w innych szkołach, np. Adam Ogrodowicz w szkole Powszechnej w Ostrzeszowie, a Leon Stasiński w szkole w Mikstacie, będąc jednocześnie komendantem tzw. "Ośrodka Harcerskiego

w Ostrzeszowie, któremu podległe były wszystkie drużyny harcerskie z terenu miasta i gminy Ostrzeszów.

Harcerstwo przy ostrzeszowskim seminarium spełniało bardzo ważną rolę w aspekcie przygotowania przeszłych pedagogów do organizowania harcerstwa w placówkach szkolnych, w których po ukończeniu nauki seminaryjnej prowadzili i później organizowali drużyny harcerskie, spełniając wielką wychowawczą rolę dzieci i młodzieży polskiej pod hasłem "Nauka - Ojczyzna - Cnota".

LIKWIDACJA SZKOŁY

W okresie po 1930 roku rozpoczął się stopniowy proces likwidacji seminarium z kilku powodów. Jednym z nich było decyzje władz oświatowych zmierzające do ograniczenia kształcenia nauczycieli z racji zaspokojenia potrzeb kadr nauczycielskich w szkołach podstawowych i trudności już obsady nauczycieli wykwalifikowanych.

W Ostrzeszowie przewidywano również likwidację seminarium już od 1933 roku, dlatego we wrześniu tego roku dokonano ostatniego naboru kandydatów do szkoły.

Jak przewidywano, czas likwidacji nadszedł w czerwcu 1935 r. Na konferencji pedagogicznej 14 czerwca 1935 r. kierownik seminarium Norbert Nowak oficjalnie podał do wiadomości, że Ministerstwo Oświaty zarządzeniem z dnia 25 kwietnia 1935 r. podjęło decyzję o likwidacji kilku seminariów nauczycielskich, w tym Ewangelickie Seminarium Nauczycielskie w Ostrzeszowie.

W oparciu o to zarządzenie, nauczyciele i uczniowie ostatniego już V kursu mogli przejść z nowym rokiem szkolnym do seminarium w Krotoszynie. Uroczystego zakończenia działalności seminarium dokonano w dniu 15 czerwca 1935 roku.

Drugim powodem likwidacji seminarium była nowa ustawa o szkolnictwie z dnia 11 marca 1932 roku, na mocy której znacznie ograniczono istnienie dotychczasowego stanu liczebnego seminariów w kraju, a szczególnie w województwie poznańskim. Podobny los ostrzeszowskiego seminarium spotkał także szkoły w Czarnkowie, Koźminie, Kawiczu oraz Wolsztynie.

Decyzję o likwidacji szkoły nauczycielskiej w Ostrzeszowie podjęto również z powodu braku własnej bazy lokalowej, odpowiadającej normom dla szkół średnich.

Dalszym motywem likwidacji był dynamiczny rozwój od 1932 roku w Ostrzeszowie, gimnazjum i liceum ks.ks. Salezjanów, które w opinii miejscowych władz administracyjnych i katolickiego społeczeństwa przeważało nad seminarium ewangelickim.

Następnym czynnikiem likwidacji seminarium był zamiar uruchomienia w Ostrzeszowie oddzielnego żeńskiego gimnazjum, które powstało od roku szkolnego 1935/36 założone przez Zgromadzenie Sióstr Nazaretanek, w budynku po seminarium i szkoły ćwiczeń przy ul. Zamkowej /obecnie Zespół Szkół Rolniczych/.

Ewangelickie Seminarium Nauczycielskie w Ostrzeszowie uległo likwidacji, pozostawiając trwałą ślad dobrze spełnionego wobec kraju zadania kształcenia kadr pedagogicznych. Kiedy po odzyskaniu Niepodległości Polska była w potrzebie kształcenia polskich nauczycieli po okresie germanizacji polskiego narodu w czasie zaboru, Państwowe Ewangelickie Seminarium Nauczycielskie w Ostrzeszowie w całości spełniło rolę wielce zasłużonej placówki oświatowej i kulturotwórczej dla miejscowego środowiska. W piętnastoletnim okresie trwania seminarium, na 354 uczniów piątego ostatniego w szkole kursu /klasy/, którzy przystąpili do egzaminu dojrzałości, egzamin ten zdało 310 absolwentów, co stanowi 85,8 % i świadczy o wysokim poziomie nauczania uwzględniając trudności lokalowe i niedobory wyposażenia szkoły w potrzebny sprzęt dydaktyczny.

Mieszkańcy Ostrzeszowa i regionu na długo jeszcze po likwidacji seminarium wspominali i doceniali zasługi tego zakładu w tworzeniu klimatu wysokiej kultury na rzecz społeczeństwa. Istniały przy seminarium trzy chóry - świecki, katolicki i ewangelicki, dwie orkiestry - dęta i symfoniczna, które usławiały prawie wszystkie uroczystości państwowe, kościelne i okolicznościowe. Okres okupacji i po jej zakończeniu zatarł ślady istnienia kuźni kadry pedagogicznej w naszym mieście i dlatego na stronach tego zeszytu pragnę przypomnieć czytelnikom o istnieniu tego zakładu.

ZAKOŃCZENIE

Absolwenci Seminarium Nauczycielskiego w Ostrzeszowie wyznania ewangelickiego dobrze zapisali się pionierską pracą w repolonizacji Polaków ewangelików na Kresach Zachodnich międzywojennej Polski. Do tych m.in. należeli : Rudolf Niewieczerzał ucząc w Taborze Wielkim pow.Kępno, Jan Ulita w Bałdowicach i Niedźwiedziu pow.Ostrzeszów, Jerzy Tutczek nauczyciel w Trzcinicy pow.Kępno.

Absolwenci wyznania katolickiego wyuczeni w seminarium ostrzeszowskim w okresie po pierwszej wojnie światowej wypełniali luki kadry pedagogicznej w regionie ostrzeszowskim, Wielkopolsce i na terenie całej Polski. Wielu z nich było kierownikami szkół wiejskich na Kresach Wschodnich i każdy z nich złożył cegiełkę w budowie gmachu oświaty i kultury polskiej II Rzeczypospolitej.

Absolwenci seminarium w okresie po II wojnie światowej prowadzili pionierską pracę w oświacie i nauczaniu polskich dzieci po przerwie pięcioletniego nie nauczania w czasie okupacji. Dla przykładu - Jan Kaczmarek był kierownikiem Szkoły Podstawowej w Ostrzeszowie, Szubert Stanisław w-ce dyrektorem Liceum w Ostrzeszowie, Stanisław Kempa cenionym wykładowcą w Liceum ostrzeszowskim, Gross Erwin współorganizatorem szkolnictwa zawodowego w Ostrzeszowie, Jan Osiecki - kierownikiem Szkoły Podstawowej w Grabowie n/Prosną, Sylwester Cierpka inspektorem szkolnym w Oleśnicy, Adam Ogrodowicz kierownikiem Zespołu Szkół Rolniczych a później inspektorem szkolnym w Ostrzeszowie. Wielu z nich uzupełniło swoje zawodowe kwalifikacje nauczycielskie na wyższych studiach pedagogicznych.

Autor

303.00.000

ANEKS

Ze zbiorów Stanisława Kempy

Wspólna fotografia uczniów I kursu seminarium z
uczniami Preparandy Ewangelickiej z roku szkolnego
1920/21, którzy zostali włączeni do liczby uczniów nowo
powołanego Ewangelickiego Państwowego Seminarium
Nauczycielskiego Męskiego w Ostrzeszowie.

W uroczystości otwarcia seminarium nowego roku
szkolnego we wrześniu 1921 roku wzięli udział m.in.:

- Kierownik byłej preparandy Jerzy Ożana
- Inspektor szkolny Sylwester Hęcka
- Senior miasta Ostrzeszowa Jan Dirska
- wykładowca Biczysko Kazimierz
- Władysław Wodniekowski
- ks. Jan Kaczmarek katecheta katolicki
- i wielu innych przedstawicieli samorządu miasta oraz
mieszkańców Ostrzeszowa.

Ze zbiorów Stanisława Kempy

Uczniowie II kursu przy końcu roku szkolnego 1922/23.
Siedzą od lewej strony przed budynkiem seminarium
przy ul.Krakowskiej :

- Mazur Józef - wykładowca
- Życki - lekarz szkolny
- Benszel Karol - dyrektor seminarium
- ks.Jezierski Marian - katecheta katolicki
- Łukasik Ignacy - wykładowca
- Gajdzica Paweł - wykładowca
- Czana Jerzy nauczyciel religii ewangelickiej

Ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Ostrzeszowie.

Uczniowie seminarium Nauczycielskiego w Ostrzeszowie
wraz z gronem nauczycielskim w roku szkolnym 1925/26

Ze zbiorów Stanisława Kempy

Abiturienti wyznania ewangelickiego z 1926 roku.

Zdjęcie przy głównym wejściu do kościoła ewangelickiego
/obecnie kościoła katolickiego p.w. Chrystusa Króla/.

Siedzą : pastor ewangelicki parafii ostrzeszowskiej
katecheta ewangelicki Klawither.....

Ze zbiorów Wł.Grafa

Wspólne zdjęcie z 1927 roku Przysposobienia Wojskowego przy Seminarium Nauczycielskim w Ostrzeszowie. W pierwszym rzędzie siedzą instruktorzy PW z przedstawicielami dyrekcji szkoły.

Po lewej stronie na fotografii grupa harcerzy I DH im. Tadeusza Kościuszki zorganizowanej przy seminarium.

Ze zbiorów Wł.Grafa

Kółko radioamatorów Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Ostrzeszowie. Fotografia z 1928 roku. Na zdjęciu członkowie kółka z dyrektorem seminarium Norbertem Nowakiem /siedzi w środku grupy/ inicjatorem i założycielem kółka.

Ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Ostrzeszowie

Seminaryjna orkiestra smyczkowa prowadzona przez nauczyciela śpiewu Ignacego Rozmarynowskiego. Zdjęcie zrobione na stopniach wejścia do budynku gimnazjum miejskiego od strony dziedzińca szkolnego. W budynku tym mieściły się również sale szkolne seminarium. Fotografia z 1928 roku.

Ze zbiorów Wł.Grafa

Abiturienti seminarium w 1931 roku.

Od strony lewej siedzą - dyrekcja i wykładowcy:

- Ożana Jerzy
- Łukasik Ignacy
- ks.....
- Biczysko Kazimierz
-
- Nowak Norbert
-
-
- Rozmarynowski Ignacy
-

Ze zbiorów Wł. Grafa

Klasa IV Szkoły Ćwiczeń powołanej przy Nauczycielskim Seminarium w Ostrzeszowie - z wychowcą klasy dr Czesławem Koprowskim.

Liczba 16.
192 2

Świadectwo

państwowej preparandji ewangelickiej w Ostrzeszowie.

Imię i nazwisko Bowolny Andrzej z 1911
 powiat Ostrzeszów Właścicielstwo Dzielnica
 urodzony dnia 28 listopada 1911 wyznania lut.
 uczeń piątej klasy preparandji w Ostrzeszowie otrzymuje niniejszem
 za przebieg trzeciego roku szkolnego 1911/12 następujące noty:

Obecność: chwalenie

Pilność: radowalajęco

1. Religja chwalenie
2. Język polski dostatecznie
3. Język niemiecki radowalajęco
4. Historia powszechna radowalajęco
5. Geografia radowalajęco
6. Matematyka dostatecznie
7. Fizyka (chemia) dostatecznie
8. Przyroda dostatecznie
9. Rysunki radowalajęco
10. Gimnastyka radowalajęco
11. Nauka zęczności (śledz) radowalajęco
12. Kaligrafja dostatecznie
13. Śpiew (i teoria muzyki) radowalajęco
14. Gra na skrzypcach dostatecznie
15. Ogrodnictwo radowalajęco

Forma zewnętrzna wypracowań piśmiennych odpowiednia

Liczba godzin opuszczonych, a czego usprawiedliwione nie usprawiedliwione 7

Stypendjum państwowe 400 zł miesięcznie

W Ostrzeszowie, dnia 28 sierpnia 1921.

Jay Biana
kierownik preparandji

H. Rajmunt
gospodarz klasy

Obecność	chwalenie	radowalajęco	odpowiednie	nie odpowiednio	nie odpowiednio
Pilność	wspieranie	radowalajęco	nie odpowiednio	nie odpowiednio	nie odpowiednio
Postępy	celujący	chwalenie	nie odpowiednio	nie odpowiednio	nie odpowiednio

Ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Ostrzeszowie.
 Świadectwo z Preperandji Ewangelickiej w Ostrzeszowie
 z 1921 roku

Specjalno-klasowa Szkoła Ćwiczeń (szyma i H. oada)
przy Państwowym Seminarjum Nauczycielskiem Metkowie
im. _____ w Czerniowcach

Nr. 6

Rok szkolny 1933/34

ŚWIADECTWO SZKOLNE

Grat Władysław
urodzony dnia 25 maja 1923 r. w Czerniowcach
(powiat: Kiełmiński), religii (wyznania) rym.-kat.
uczeń oddziału czwartego otrzymuje za średnio półroczne
roku szkolnego 1933/34 stopnie następujące:

ze sprawowania się	<u>bardzo dobry</u>
z nauki religii	<u>dobry</u>
" " języka polskiego	<u>dotychczas</u>
" " języka	<u>—</u>
" " języka	<u>—</u>
" " rachunków z geometrią	<u>dobry</u>
" " przyrody, z przyrody żywej	<u>dotychczas</u>
a mianowicie: z fizyki i chemii	<u>—</u>
z higieny	<u>dotychczas</u>
" " geografii i nauki o Polsce współczesnej	<u>dotychczas</u>
" " historii	<u>dobry</u>
" " rysunków	<u>dobry</u>
" " robót ręcznych	<u>dobry</u>
" " śpiewu	<u>dobry</u>
" " ćwiczeń cielesnych	<u>dobry</u>
" " robót kobiecych	<u>—</u>
" "	<u>—</u>

Liczba opuszczonych godzin szkolnych _____, z czego nie usprawiedliwiono _____

Liczba spóźnień _____, z czego nie usprawiedliwiono _____

Wynik ogólny dobry

W Czerniowcach, dnia 15 czerwca 1934 r.

Jane Kaczmarek
Kierownik szkoły

Mr. Jan 574
Dyrektor — Przełożona Seminarjum

coll. 12
Opiekun oddziału

Ze zbiorów Wł. Grafa
Świadectwo ze Szkoły Ćwiczeń podpisane przez :
Kierownika Seminarium Norberta Nowaka, kierownika szkoły
Jane Kaczmarek i wychowawcy klasy dr Czesława Koprowskiego

PAŃSTWOWE SEMINARIUM NAUCZYCIELSKIE MĘSKIE

IM.

W Ostrzeszowie

L. 17.

Rok szkolny 1922/23.

ŚWIADECTWO ROCZNE

Kempa Stanisław

urodzony dnia 23 października 1906 r. w Miesznach

pow. Ostrzeszów, wyznania rzym. katol.

uczeń kursu II, otrzymuje za rok szkolny 1922/23 następujące świadectwo:

Sprawowanie: bardzo dobre

Pilność: dobra

Postępy:

w nauce religii	dobry
w języku polskim	dobry
w języku niemieckim	dobry
w historii	dobry
w nauce o Polsce współczesnej	-----
w geografii (geologii i kosmografii)	dostateczny
w matematyce	dobry
w fizyce (z chemią i mineralogią)	dobry
w biologii	dobry
w higienie	-----
w ogrodnictwie	-----
w rysunkach	dostateczny
w muzyce	dostateczny
w śpiewie	bardzo dobry
w ćwiczeniach cielesnych	dobry
w robotach ręcznych	-----
w piśmie	dostateczny
w psychologii i logice	-----
w pedagogice i dydaktyce	-----
w historii pedagogiki	-----
w metodyce pierwszych lat nauczania	-----
w praktyce pedagogicznej	-----

Książnica Polska T. N. S. W. — L. 120 — Państw. Sem. Naucz.

Ze zbiorów Stanisława Kempy
 Świadectwo ukończenia II kursu Seminarium Nauczycielskiego
 w Ostrzeszowie podpisane przez dyrektora Karola Banszela
 i wychowawcy kursu Kazimierza Biczysko

Postępy w przedmiotach nadobowiązkowych:

W
 W
 W

Liczba opuszczonych godzin szkolnych: 27

z tych nie usprawiedliwiono:

Liczba spóźnień:

Rada pedagogiczna uchwaliła:

Przechodzi na kurs III.

w Ostrzeszowie, dnia 26 czerwca 1923 r.

Dyrektor:

Karol Bammel.

Wychowawca:

Burgis

SKALA OCEN

sprawowania, pilności i postępów:

bardzo dobr(), dobr(), dostateczn(), niedostateczn().

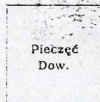
Druga strona świadectwa

DOWÓDZTWO OKRĘGU KORPUSU NR. VII.

KOMISJA EGZAMINACYJNA
PRZY *Oborach detusich Maków 1925.*L. p. *35/P.25.*ŚWIADECTWO
PRZYSPOSOBIENIA WOJSKOWEGO.

Nazwisko *Kempa* Stopnia *pierwszego* Imię *Stanisław*
 urodzonemu dnia *23 paździer. 1906.* w m. *Mierzyn*
 przynależnemu *do P. R. U. Ostrow*
 uczniowi szkoły (członkowi Stowarzyszenia) *sem. naucz. Ostrowski*
 na podstawie odbytego *6* tygodniowego kursu przysp. wojskowego stopnia
pierwszego czasie od *2. 7.* do *15. 8.* 192*5* i na podstawie
 wyników egzaminów, przeprowadzonych w dn. *12. 8.* 192*5* r. w myśl
 „Warunków uzyskania świadectw przysposobienia wojskowego stop. I. i II”
 L. dz. _____ /P. R. z dn. _____ przyznaje się świadectwo
 przysposobienia wojskowego stopnia *pierwszego* oceną *dość dobrze*
 Mp. *Maków* dn. *12 sierpnia* 192*5* r.

KOMENDANT OBOZU

Kuska kpt.PRZEWODNICZĄCY
KOMISJI EGZAMINACYJNEJ*Maniewicz*

Przywileje przy odbywaniu służby wojskowej zostaną określone w rozporządzeniu wykonanym
 do „Ustawy o Powszechnym Obowiązku Służby Wojskowej”.

Nr. 1191. 28. 7. 25. 600. Drukarnia D. O. K. VII. Poznań.

Ze zbiorów Stanisława Kempy
 Świadectwo ukończenia kursu Przysposobienia Wojskowego w
 Makowie w 1925 roku, dla uczniów seminariów nauczycielskich
 zorganizowanego w okresie letnich wakacji szkolnych.

Nazwisko

Kempa

Imię

Stanisław

uzyskał na podstawie przeprowadzonych egzaminów następujące wyniki:

1. WYCHOWANIE FIZYCZNE:

próby sprawności	wynik	punkty
Bieg 100 metrów	14	13
" 800 "	2,36	14
" waga "	1,25	13
" woda "	4,75	15
Rzut gran.	30,5	10
Przecz. km.		
Przecz. m.	12	10

Ogólna ocena: dość dobre

2. SZKOŁA GRENADJERA:

Rzuty granat. gr.
Ocena: dość dobre

3. SZKOŁA STRZELECKA:

Próby sprawności wynik punkty
5 strzał. Pozycja: dość dobre
Odległ. m.
Tarcza
Nauka o broni: dość dobre
Teoria strzału: zadawalająco
Ocena odległ. do: led. dostatecz.
600 m.
1/2 m.
Ocena ogólna: zadawalająco

4. SZERENIEKA NA RACIETU

Ocena: dobre

5. SŁUŻBA POLOWA:

a) Szkoła walki wraz z mužzrą: dość dobre
b) Służba polowa: dość dobre
c) Służba saperska: dość dobre
d) Służba łączności: dobre
e) Terenoznawstwo: zadawalająco
Ocena ogólna: dość dobre

6. SŁUŻBA WEWNĘTRZNA I ORGAN. ARMJI.

Ocena: dość dobre

Posiada dodatkowo sprawności z zakresu wych. fiz. i służby polowej.

1. 1/2
2. zachowanie: dość dobre
3. 1/2
4. 1/2

OCENA: 10 — celująco, 9 — b. dobrze, 8 — dobrze, 7 — dość dobrze, 6 — zadawalająco, 5 — dostatecznie, 4 — ledwo dostatecznie, 3 — niedostatecznie, 2 — zupełnie niedostatecznie, 1 — c.

Druga strona świadectwa

U B I O R Y U C Z N I O W

Jak w każdej średniej szkole w tamtym okresie - uczelnia ta miała zatwierdzone przepisy ubioru dla uczniów.

S E M I N A R I U M

Ubiór szkolny składał się z dwurzędowej marynarki i spodni w kolorze granatowym. Marynarka zapinana na gładkie błyszczące srebrne guziki. Przy mankietach marynarki - wypustka w kolorze zielonym, taka sama w szwie bocznym spodni. Na prawym ramieniu tarcza szkolna w kolorze zielonym z numerem szkoły. Mimo dociekań z mojej strony, nie udało mi się ustalić, jaki numer ewidencyjny nadany przez władze szkolne był wyhaftowany na tarczy mundurowej.

Uzupełnieniem szkolnego munduru, była granatowa czapka z zielonym otokiem. Czapkę z lewej strony znakowano beleczkami poziomymi, określającymi klasę do której uczęszczał uczeń. Np. kurs I - jedna belka, kurs II - dwie belki itp.

S Z K O Ł A C W I C Z E Ń

Uczniowie szkoły ćwiczeń również nosili ubiory podobne jak seminarzyści z tą jednak różnicą, że zamiast długich spodni noszono krótkie. Na czapkach oznaczono klasy gwiazdkami :

- 1 klasa - jedna gwiazdka
- 2 klasa dwie gwiazdki
- 3 klasa trzy gwiazdki
- 4 klasa cztery gwiazdki.

Noszenie mundurów i mundurków było zalecane przez szkołę, jednak obowiązku ścisłego przestrzegania tego ubioru w dni nauki nie było. Ubiory te były noszone podczas uroczystości szkolnych, państwowych, okolicznościowych oraz występów uczniów np. orkiestr i chórów i nie przez wszystkich uczniów. Decydowały tu względy zamożności rodziców uczniów, którzy niekiedy nie mieli pieniędzy na zakup ubrania szkolnego. Dyrekcja szkoły z wyrozumieniem taką sytuację tolerowała.

Z cyklu ZESZYTY OSTRZESZOWSKIE
DOTYCHCZAS ZOSTAŁY WYDANE TYTUŁY :

- Nr.1 Herb miasta i jego dzieje
- Nr.2 Witraże w Ratuszu
- Nr.3 Dzieje miasta spod pióra Stanisława Czernika do 1934 roku
- Nr.4 Przewodnik po miejscach pamięci narodowej
- Nr.5 Kościoły w drzeworytach Antoniego Serbeńskiego
- Nr.6 Zaużki i zakątki w drzeworytach Antoniego Serbeńskiego
- Nr.7 Kompozytor Feliks Nowowiejski w naszym mieście
- Nr.8 Portrety w drzeworytach Antoniego Serbeńskiego
- Nr.9 Przyroda w drzeworytach Antoniego Serbeńskiego
- Nr.10 Zabytki w drzeworytach Antoniego Serbeńskiego
- Nr.11 Ślady obecności św.Maksymiliana Marii Kolbego
- Nr.12 Pomnik Powstańców Wielkopolskich
- Nr.13 Z Ludwikiem Solskim w Morawinie
- Nr.14 Wyprawa szybowcowa Bałczyna 1933
- Nr.15 Obozy jenieckie okres 1939-1940 część 1
- Nr.16 Obozy jenieckie okres 1939-1940 część 2
- Nr.17 Obozy jenieckie okres 1940-1942
- Nr.18 Obozy jenieckie okres 1943-1945
- Nr.19 obozy jenieckie... w obrazach
- Nr.20 Pomnik Harcerski
- Nr.21 Po wyzwoleniu w 1945 roku
- Nr.22 Tajne nauczanie okres 1939-1945
- Nr.23 Chór Męski "DZWON"
- Nr.24 Cechowe wspominki krawców - od 1610
- Nr.25 Ślady obecności św.Maksymiliana Marii Kolbego
wydanie drugie uzupełnione
- Nr.26 Batalion Obrony Narodowej 1939
- Nr.27 Początki harcerstwa
- Nr.28 Zakłady Salezjańskie w mieście i regionie
- Nr.29 Regionalna wystawa 12-15.08.1934
- Nr.30 Seminarium Nauczycielskie

30

Z CYKLU: ZESZYTY OSTRZESZOWSKIE

1993